

จดหมายเหตุชาวสถาบันวิจัย

ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

Institute of Language and Culture for Rural Development
Mahidol University

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๔ : ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๐

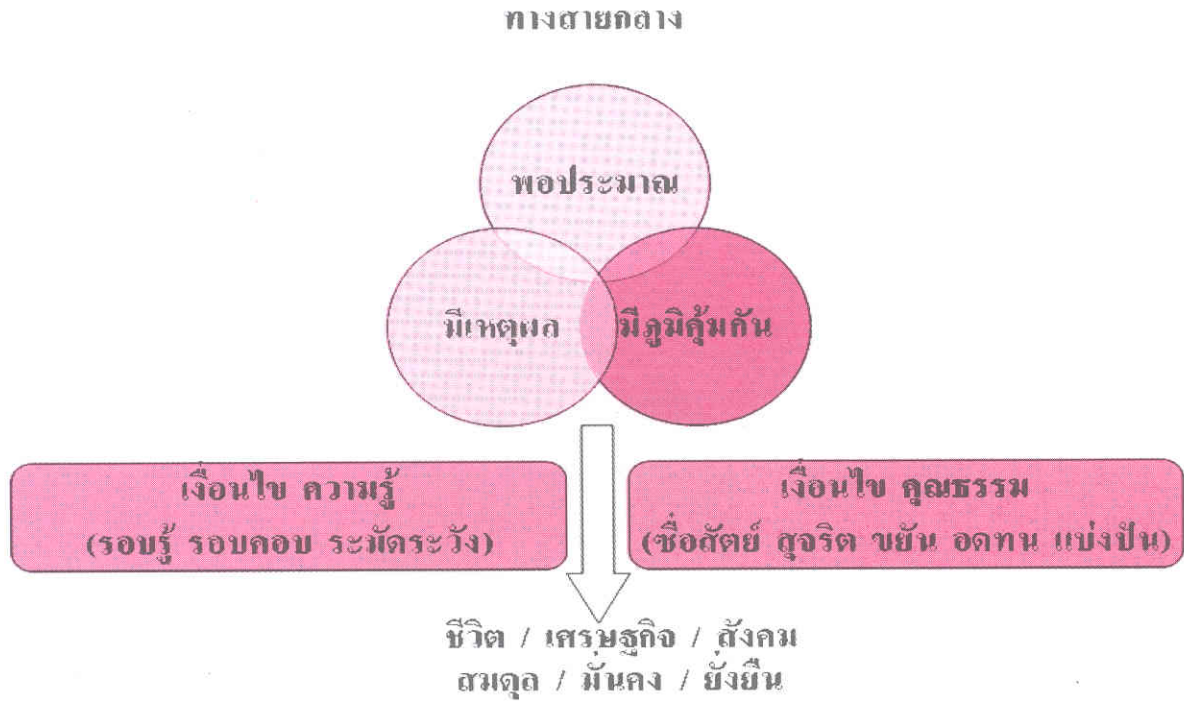
Vol. 28 No. 4 : October - December 2007

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยมหิดลที่เปลี่ยนไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแล้ว และเป็นปีที่มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีการทำงาน และระบบการทำงานของชาวสถาบันฯ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นสถาบันฯ ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐซึ่งชาวสถาบันฯ ได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเพื่อสถาบันฯ จนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว แต่ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ จะยังเป็นปีแห่งความท้าทายที่ชาวสถาบันฯ ทุกท่านจะต้องตื่นตัวในการทำงานมากยิ่งขึ้นเพื่อให้พร้อมที่จะวิ่ง ไปกับเพื่อนฯ ในมหาวิทยาลัยมหิดลให้ทัน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท่านผู้บริหารมหาวิทยาลัยชุดใหม่ที่จะขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยมหิดลให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกในระดับนานาชาติโดยเป็นทั้งผู้ให้และผู้สร้างความรู้ต่อไป

อินเดียกับเศรษฐกิจพอเพียง

โสภณา ศรีจำปา*

(อ้างอิงจากแผนภาพแสดงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เงื่อนไขจาก งานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ)

ประเทศอินเดียมีประชากรมากเป็นอันดับสองของโลก ประมาณ 1.136 พันล้านคน (2007) (http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_India 12 ธันวาคม 2550) เป็นประเทศประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีพื้นที่กว้างขวางกว่าสามล้านตารางกิโลเมตร (ใหญ่เป็นอันดับ 7 ของโลก) แต่อินเดียสามารถคงอัตลักษณ์ความเป็นอินเดียในท่ามกลางความหลากหลายของผู้คน ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

หากจะกล่าวว่าโดยภาพรวมแล้วอินเดียเป็นประเทศที่พัฒนาประเทศอยู่บนพื้นฐานแบบเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่ผิดนัก เพราะเหตุใดจึงกล่าวเช่นนั้น หากจะเอามาตรฐานของตะวันตกหรือประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนา (ทางวัตถุ) แล้วมาเทียบกับอินเดียคงต้องบอกว่าการใช้มาตรฐานเดียวกันคงใช้ไม่ได้กับอินเดีย แต่หากมองอินเดียแบบที่เป็นอินเดียแล้วเราจะเห็นว่าอินเดียมี “กิน” ในหลายๆ ด้าน ท่านที่เคยไปประเทศอินเดียแล้วคงไม่ปฏิเสธว่าท่านได้สัมผัสวิถีแบบอินเดียที่ปรากฏออกมาในรูปของ “วัฒนธรรม” เช่นใน

รูปของการแต่งกาย ภาษา วิถีชีวิต และอาหารอินเดีย ซึ่งชาวอินเดียส่วนใหญ่ไม่ทานเนื้อสัตว์ และคนอินเดียจำนวนมากมีความเคร่งครัดต่อการรับประทานมังสวิรัต การใช้ชีวิตดังกล่าวเป็นการใช้ชีวิตแบบพอเพียงด้วยการอยู่แบบพอประมาณ กินเพื่ออยู่ และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย มีเหตุผลคือปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วยการไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่เบียดเบียน

* ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

กัน ต่อสู้กันอย่างสันติวิธี (แบบสัตยาเคราะห์ของท่านมหาตมา คานธี) มีภูมิคุ้มกันทั้งปัจเจกและประเทศชาติโดยรวม คือสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงความเป็น “อินเดีย” ไว้ได้อย่างน่าอัศจรรย์ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอยู่ในศาสนา ลัทธิ ความเชื่อต่างๆ ที่มีมากมายอย่างผสมผสานและลงตัว ความรุ่มรวยและงดงามทางด้านศิลปกรรม โบราณสถาน ศาสนสถานของศาสนาต่างๆ ได้แสดงถึงความสามารถของบรรพบุรุษที่มี “ศรัทธา” ต่อศาสนาอย่างแท้จริง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศิลปะของอินเดียในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งความเป็น “อินเดีย” ที่ไม่วังตามวัตถุเป็นเสน่ห์ที่ทำให้ประเทศอินเดียเป็นประเทศน่าเที่ยวอันดับสี่ของโลก ซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งในการหารายได้เข้าประเทศจำนวนมหาศาล ด้านการสร้างคนให้มีความรู้ อินเดียเป็นตักศิลาทางด้านศาสนา ปรัชญาของซีกโลกตะวันออกมาช้านาน บุคคลสำคัญทางศาสนาของโลกหลายศาสนา เกิดที่ประเทศอินเดีย การสร้างคน สร้างความรู้เป็นวัฒนธรรมอินเดียที่ฝังรากลึกมาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกที่อินเดียมีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านอวกาศ และด้านเทคโนโลยีจนมีชื่อเสียง จัดว่าเป็น “มือหนึ่ง” ทางด้านไอทีของโลกแล้ว อินเดียมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจเพราะสามารถผลิตสินค้าทุกอย่างได้เอง ขายให้คนในประเทศใช้เอง และส่งออกไปขายยังต่างประเทศโดยมิต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลักเหมือนบางประเทศ ในด้านคุณธรรม สังคมอินเดียมีทั้งคนดี และคนไม่ดี (เป็นเรื่องธรรมดาของโลก) แต่เมื่อพูดถึงคนดีที่มีคุณธรรมจะมีความขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้งในการดำเนินชีวิตจนประสบความสำเร็จ หลายคนเป็นมหาเศรษฐีติดอันดับโลก ชาวอินเดียจำนวนมากไม่น้อยมีความต้องการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ซึ่งทำให้สังคมโดยรวมอยู่ได้อย่างสันติสุขมีความเอื้ออาทรต่อกัน จากการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียดังกล่าวสามารถอธิบายบนพื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลงตัว ทำให้สังคมของอินเดียสามารถพัฒนาความเจริญทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีให้มีความสมดุลคู่ไปกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมอินเดียแบบเดิมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนยากที่จะหาประเทศใดในโลกทำได้ในยุคโลกไร้พรมแดนเช่นนี้ ซึ่งคงจะสอดคล้องกับคำกล่าวที่มีผู้กล่าวไว้ว่าประเทศอินเดียพัฒนาแต่ไม่เจริญ หรือคนอินเดียอยู่ต่ำแต่คิดสูง ในขณะที่ประเทศไทยเจริญแต่ไม่พัฒนา ???

ศาลเจ้าที่และศาลพระภูมิ : การผสมผสานทางความเชื่อของชาวกอง

มยุรี ถาวรพัฒน์*

ความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะกับสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ อย่างเช่นสังคมชาวกอง บ้านกกเชียง ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พวกเขา นับถือผีป่า ผีเขา ผีน้ำ

คำว่า “ผี” ในสังคมชาวกองมิได้หมายถึงเพียงวิญญาณของคนตายเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงสิ่งที่ไม่มีความตัวตน สามารถให้คุณหรือให้โทษกับมนุษย์ได้ ดังนั้นจึงได้มีประเพณี พิธีกรรม เกิดขึ้น เช่น การเซ่นไหว้ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้ผี อันจะนำพาความผาสุกมาสู่ตนเองและพวกพ้อง

ในปัจจุบันแม้ว่าชาวกองจะมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้นแล้ว แต่ความเชื่อในสิ่งเร้นลับยังคงมีอยู่ สังเกตได้จากการจัดให้มี “พิธีเลี้ยงเจ้าบ้าน” ซึ่งเป็นศาลผีประจำหมู่บ้าน ในช่วงเดือนหกของทุกปี ชาวบ้านจะหยุดทำงานเพื่อมาร่วมพิธี โดยพร้อมเพรียงกัน นอกจากนี้ยังมีพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่ ผีไร่ผืนนาในช่วงก่อนเริ่มฤดูเกษตรกรรมและหลังจากการเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นการตอบแทนคุณ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีแห่งการดำรงชีวิต

ศาลเจ้าที่กับความเชื่อดั้งเดิม

ศาลเจ้าที่นั้นมีความเป็นมาเนิ่นนาน พอๆ กับความเชื่อในสิ่งเร้นลับของคนในหมู่บ้าน มีหลายสาเหตุที่ทำให้แต่ละบ้านต้องมีศาลเจ้าที่ เช่น มีคนมาทักว่าปลูกบ้านไม่ดี ไม่ถูกที่ถูกทาง สมาชิกในบ้านมีอาการเจ็บป่วยโดยหาสาเหตุไม่พบ รักษาไม่หาย เมื่อไปทำพิธีเลี้ยงตายหรือเข้าทรงก็ได้รับการบอกกล่าวว่าต้องตั้งศาลให้กับเจ้าที่ และต้องมีการเซ่นไหว้หรือเลี้ยงเจ้าที่ตามระยะเวลาที่กำหนด เครื่องเซ่นส่วนใหญ่ประกอบด้วย ไก่ 1 ตัว เหล้า 1 ขวด เชื่อกันว่าหลังจากนั้นสมาชิกในบ้านก็จะหายจากอาการเจ็บป่วย

การตั้งศาลเจ้าที่ที่ทำได้ง่าย ๆ ใช้เพียงเสาไม้ 1 ต้น กระดาน 1 แผ่น ทำเป็นพื้นรอง สังกะสี 1 แผ่น ใช้ทำหลังคา ส่วนพิธีขึ้น (พิธีอัญเชิญเจ้าที่ขึ้นสู่ศาล) นั้น มีเพียงแค่นับบอกกล่าวอัญเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ให้ขึ้นสู่ศาลและเจ้าของบ้านนั้นรับปากต่อศาลว่าจะเลี้ยงเดือนอะไร เป็นอันเสร็จพิธี

* นักวิจัยประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

ศาลพระภูมิความเชื่อที่เลื่อนไหลผสมผสาน

ความเชื่อเกี่ยวกับศาลพระภูมิของชาวท้องถิ่น มาพร้อมกับการย้ายเข้ามาของกลุ่มคนไทยและคนลาวซึ่งนับถือพุทธศาสนา ผู้มาใหม่เหล่านี้ได้นำเอาวิถีชาวพุทธเข้ามาเผยแพร่ เช่น การสร้างวัด การเข้าวัด ฟังเทศน์ฟังธรรม การทำบุญตักบาตร รวมถึงความเชื่อเรื่องศาลพระภูมิ ซึ่งความจริงแล้วมีรากฐานมาจากศาสนาพราหมณ์ แต่ก็ผูกติดกับชาวพุทธจนแยกกันไม่ออก โดยคนส่วนใหญ่ที่นับถือพระภูมิเชื่อว่า ศาลพระภูมิจะช่วยบดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกไปจากชีวิต และช่วยเกื้อหนุนให้ชีวิตของคนในบ้านเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น

ความเชื่อในเรื่องศาลพระภูมิจึงสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมเรื่องเจ้าที่ของชาวท้องถิ่น อีกทั้งยังมีพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกัน สามารถปฏิบัติร่วมกันได้โดยไม่ขัดหรือแย้งกัน ปัจจุบันนี้เราจึงได้เห็นทั้งศาลเจ้าที่และศาลพระภูมิตั้งอยู่คู่กันบริเวณบ้านของชาวท้องถิ่น โดยศาลพระภูมิซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพยดาจะมีความสูงกว่าศาลเจ้าที่ ซึ่งข้อนี้อาจมีนัยยะของการยอมรับว่าวัฒนธรรมใหญ่ที่เข้ามาใหม่ มีสถานะที่สูงกว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วยเช่นกัน

เสนา : “ความสุขอันเกิดจากการให้”

ดำเนินรายการโดย อ.ดร. โสภส ศิริไสย์

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 13 ธันวาคม 2550 ดร. กฤษณา ไกรสินธุ์ เกษัชกรหญิง ผู้ผลิตยาต้านไวรัสเอดส์ ที่โด่งดังไปทั่วแอฟริกาได้ให้เกียรติมาบรรยายในหัวข้อ “ความสุขอันเกิดจากการให้” ซึ่งในการบรรยายครั้งนี้ ดร. กฤษณา ไกรสินธุ์ ได้เล่าประสบการณ์ “ความสุขอันเกิดจากการให้” ผ่านชีวิตการทำงานในทวีปแอฟริกา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกถือเป็นประเทศแรกในทวีปแอฟริกาที่ท่านได้เข้าไปช่วยเหลือ และถ่ายทอดการผลิตยาต้านโรคเอดส์ AZT จึงเป็นที่มาของคำว่า “เกษัชกรยิบซี” ผู้ซึ่งตามหาความฝันของตนเองที่มุ่งหวังให้ผู้ที่ยากไร้ได้รับยาในราคาถูกทั่วโลก

ดร. กฤษณา ไกรสินธุ์ ได้ทำงานอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือบุคคลในสังคมมากมาย ท่านถือว่าการทำงานเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง เพราะเพียงแค่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น และได้เห็นรอยยิ้มของพวกเขาที่มีความสุขแล้ว ซึ่งความสุขในชีวิตท่านคือ “การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน”

นางสาวนิภาวรรณ เจริญลักษณ์

นักเอกสารสนเทศ

เสวนา :

สนทนากับพระเจ้า การพูดคุยที่ไม่ธรรมดา

ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.อมร ทวีศักดิ์

วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2550 สถาบันฯ จัดการเสวนาวิชาการ เรื่อง สนทนากับพระเจ้า โดยมีรศ.ดร.อมร ทวีศักดิ์ เป็นผู้ดำเนินรายการ และได้เชิญคุณอัฐพงศ์ เพลลินพฤชา เจ้าของสำนักพิมพ์ “ไอ้พระเจ้า” และเป็นบรรณาธิการแปลหนังสือ “สนทนากับพระเจ้า การพูดคุยที่ไม่ธรรมดา เล่ม 1” (*Conversation with God An uncommon dialogue Book1*) ตลอดจนเป็นผู้แปลหนังสือชื่อดังกล่าวในเล่ม 2 พร้อมกับได้ร่วมกันชมภาพยนตร์เรื่อง *Conversation with god* ที่ได้ สตีเฟ่น ซีม่อน (*Stephen Simon*) เป็นผู้กำกับและควบคุมการผลิต

ภาพยนตร์ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตจริงของ นีล โด널ด์ วอลซ์ และแรงบันดาลใจในการเขียนหนังสือเล่มนี้ นีล ประสบวิบากกรรมชีวิตต่างๆ นานา เช่น การตกงาน แยกทางกับภรรยา ประสบอุบัติเหตุคอหักจากรถยนต์ชนกัน เป็นคนจรจัดไร้ที่อยู่อาศัย ดำรงชีพด้วยการเก็บเศษขยะขาย หรือแม้กระทั่งการประทังชีวิตด้วยรับประทานเศษอาหารในถังขยะ จนกระทั่งวันหนึ่งเขาได้งานเป็นผู้จัดรายการวิทยุ จากการดูประกาศในหนังสือพิมพ์เก่าๆ ที่กองไว้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นชีวิตใหม่ของเขา

ในคำคืนหนึ่งด้วยความทุกข์ระคนกับความคับแค้นใจต่อโชคชะตาชีวิต เขาจึงเขียนคำถามในเชิงประชดเกี่ยวกับความหมายของชีวิตใส่กระดาษโน้ตแผ่นเล็กๆ สีเหลืองแก่พระเจ้า นีลได้ยินเสียงตอบขึ้นอย่างไม่คาดคิด เขาจึงรีบจดบันทึกด้วยความประหม่า นั่นกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการสนทนากับพระเจ้าในกลางดึกทุกๆ คืน นับแต่นั้นมาเขาจึงได้รวบรวมบทสนทนากับพระเจ้าเป็นหนังสือ 3 เล่ม ออกจำหน่ายจนเป็นที่โด่งดังไป

ทั่วโลกโดยเฉพาะเล่ม 1 ติดอันดับขายดีของหนังสือพิมพ์นьюออร์กไทมส์ 137 สัปดาห์ จันแลร์รี่ คิง (*Larry King*) เจ้าของรายการทอล์คโชว์ชื่อดังในอเมริกาต้องเชิญไปออกรายการ ปัจจุบันหนังสือของเขาได้แปลเป็นภาษาต่างๆ ถึง 37 ภาษาและติดอันดับ 1 ใน 100 หนังสือขายดีประเภทจิตวิญญาณของเว็บไซต์ *Amazon.com*

นอกจากนี้ รศ.อมร ได้เปิดประเด็นในแง่เนื้อหาของหนังสือจากผู้ที่มีความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์ของนีล แสดงความเห็นแตกต่างกันไป เช่น เป็นหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ หรือศาสนาอื่นๆ ฯลฯ สำหรับตนเองนั้น ในหนังสือเล่มนี้มีหลักคำสอนของศาสนาพุทธแฝงอยู่มากมาย ขณะเดียวกัน คุณอัฐพงศ์ ได้ชี้แจงถึงการตีความของเนื้อหาในหนังสือนั้นเป็นไปตามพื้นฐานความต้องการ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สำหรับเขานั้นเหมือนกับมีผู้เข้าใจ ได้รับการปลอบโยน และหนังสือเล่มนี้ได้ชุบชีวิตเขาจากมรสุมชีวิตที่รุมเร้าเขามากด้วย

ไม่ว่าคำสอนของพระเจ้าในหนังสือเล่มนี้จะเป็นศาสนาใดๆ ก็ตาม หรืออาจจะเกิดขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียนเองนั้นมิใช่ประเด็นสำคัญ หากพิจารณาในแง่เนื้อหาที่สอนให้คิด และทำในสิ่งที่ดี ตลอดจนทำให้ผู้อ่านได้ทบทวนตนเอง ย่อมควรค่าแก่การอ่านและติดตามอยู่เสมอ

พิเชษฐ กนกสุทธิวงศ์
นักวิจัย

ภาพเขื่อนข้าว

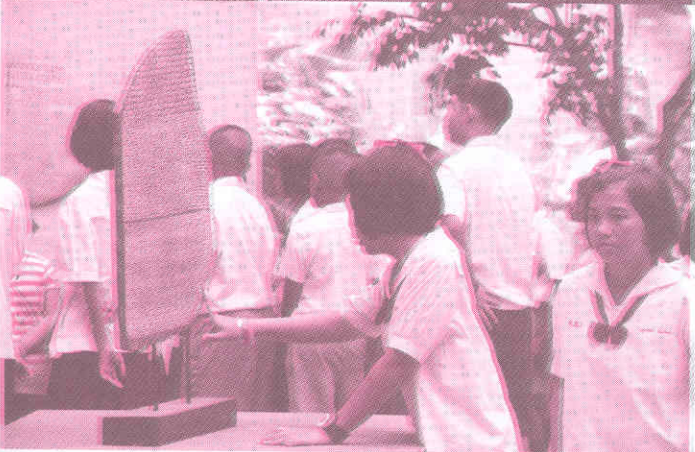
6 ต.ค. 50

สถาบันฯ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ : การนำเสนอผลงานวิชาการ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช งามลนาวิณ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณาจารย์สถาบันฯ เป็นวิทยากร

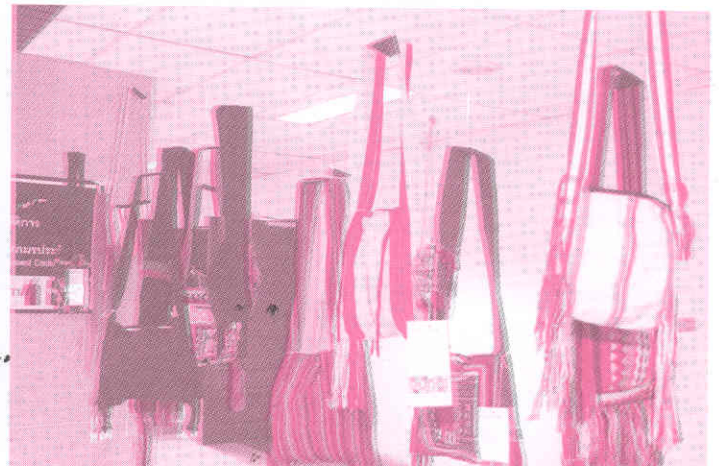
9 ต.ค.- 50

สำนักหอสมุด ร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาฯ จัดเสวนาวิชาการจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัย ประจำปี 2550 เรื่อง "บันทึกจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา" ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์

19 ต.ค. 50

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ฯ นำ คณะเด็กนักเรียนในอำเภอบางเลน จำนวน 50 คน เข้าชมสถาบันฯ

3 ธ.ค. 50

คณะกรรมการส่งเสริมผ้าไทย จัดนิทรรศการผ้าไทย ชุด "ผ้าชนเผ่า...เล่าวิถี" ณ สถาบันวิจัยภาษาฯ

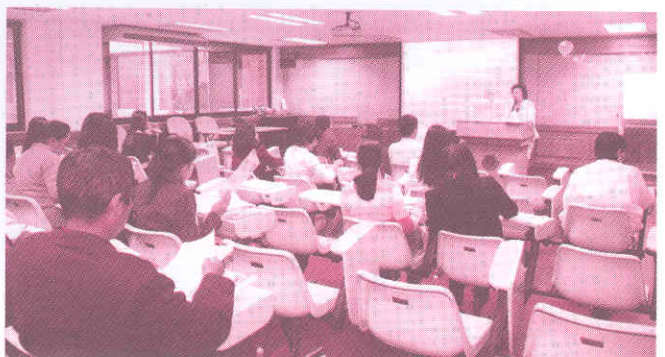
22-24 ต.ค. 50 ①

งานสัปดาห์การสถาบันฯ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาประจำปี 2550 โดยมีกิจกรรม "สื่อสาร...สร้างสุข" ให้ผู้ร่วมกิจกรรม โดยได้เชิญ อาจารย์สุกัญญา สมไพบุลย์ เป็นวิทยากร ณ ระยอง ชาเลต์ จังหวัดระยอง

1 พ.ย. 50 ①

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา จัดกิจกรรมพานักศึกษา และบุคลากรสถาบันฯ ศึกษาดูงานที่บริษัทการบินไทย จำกัด มหาชน

27-28 พ.ย. 50 ①

สถาบันฯ จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "สหศาสตร์ปฏิบัติเพื่อการออกเสียงที่ดีกว่า" รุ่นที่ 12 ณ ห้องปฏิบัติการภาษา

3 ต.ค. 50 ①

สถาบันฯ เข้าร่วมพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณเพื่อเป็นข้าราชการที่ดี ณ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

เพื่อความอยู่รอดหรือความเป็นเผ่าพันธุ์

สมใจ ดำรงสกุล*

หลังจากที่ได้ไปเก็บข้อมูลชาวมลาบรีทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยหอม อำเภอร่องวาง บ้านทะวะ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ และบ้านห้วยหยวก อำเภอสากเหล็ก จังหวัดน่าน พบว่าจำนวนประชากรโดยรวมไม่เกิน 400 คน และชาวมลาบรีทั้งสามหมู่บ้านเป็นญาติพี่น้องที่ยังคงแวะเวียนไปหากันอยู่

ความที่ชาวมลาบรีต้องออกจากป่ามาอยู่หมู่บ้านนั้น ทำให้พวกเขาประสบโชคชะตาตามที่ตนเลือกว่าจะอยู่ในฐานะความสัมพันธ์แบบใดกับคนที่แวดล้อม เพราะชาวมลาบรีเป็นชนเผ่าที่เร่ร่อนไปตามป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติพอกที่กลุ่มมลาบรีพอเลี้ยงคนในกลุ่มได้ แต่เมื่อกลุ่มมลาบรีถูกรุกรานจากกลุ่มคนนอกที่มาร่วมใช้หรือจับจองที่ดินทำกินในบริเวณป่าเขา พวกเขาจำต้องออกมาอยู่ร่วมกับกลุ่มเผ่าพันธุ์อื่นๆ

นายศรี หิรัญศิริ อดีตผู้นำมลาบรีบ้านห้วยหยวกได้บอกกล่าวความเป็นมาของกลุ่มตนว่า มลาบรีเป็นกลุ่มชนที่มีถิ่นพักอาศัยในแถบภูเขา ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงมาก ปัจจุบันไม่มีใครไปอยู่ ส่วนใหญ่ลงมาอยู่ข้างล่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เดิมทีมลาบรีจะอยู่เป็นกลุ่มๆ แยกย้ายไปตามป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ในบริเวณจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน ในบริเวณบ้านห้วยหอม อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ และห้วยบ่อหอย ห้วยแม่ลอน บ้านภูเค็ง อำเภอสากเหล็ก, บ้านขุนสถาน อำเภอนาน้อย, อำเภอนาหมื่น, บ้านหลวงกิ่งอำเภอบ้านหลวง (ปัจจุบันคืออำเภอบ้านหลวง) จังหวัดน่าน บางทีเคลื่อนย้ายไปถึงอำเภอบึง จังหวัดพะเยา แต่ไม่อยู่เป็นหลักแหล่ง จะอพยพเคลื่อนย้ายกลับไปกลับมาอย่างนี้เป็นเวลานาน

การต่อรองของชาวมลาบรีเพื่อให้ได้สัญชาติไทยนั้น ชาวมลาบรีจำต้องอยู่เป็นหลักแหล่ง และไม่เคลื่อนย้ายไปไหน จึงเริ่มเกิดเป็นหมู่บ้านขึ้นมา สองบ้านแรกคือ บ้านห้วยหอม จังหวัดแพร่ และบ้านห้วยหยวก จังหวัดน่าน ได้รับสัญชาติไทยไปเมื่อไม่นานนี้เอง ส่วนบ้านทะวะ จังหวัดแพร่ คือ กลุ่มมลาบรีที่ขอย้ายสำมะโนครัวจากบ้านห้วยหอมและบ้านห้วยหยวกไปอยู่ในหมู่บ้านคนไทย

ชาวมลาบรีทั้งบ้านห้วยหอมและบ้านห้วยหยวกมักจะแวดล้อมไปด้วยชนเผ่าม้ง เพราะทั้งสองเผ่าต่างเอื้อกันในงานนางนิต หิรัญศิริ ภรรยาของนายศรี หิรัญศิริ อดีตผู้นำชาวมลาบรีบ้านห้วยหยวกกล่าวว่า

“คนม้งเป็นคนขยันมาก ไร่ข้าวโพดรอบๆ ชุมชนมลาบรีเป็นของคนม้ง เพราะเรายังไม่อยู่กับที่ อยู่ในป่า การเพาะปลูกเราก็ทำไม่เป็น ดังนั้นเขาจึงจับจองที่ดินทั้งหมดไปก่อน มลาบรีมาช่วยรับจ้างคนม้งทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด เรียนรู้การปลูกจากคนม้ง แล้วมาปลูกข้าวและข้าวโพดในไร่นาของชาวม้งที่เช่าเป็นรายปี ซึ่งอยู่ไกลจากหมู่บ้านมลาบรีมาก แต่พวกเราก็ต้องเดินไปทำไร่กัน เพื่อเก็บไว้กินในครัวเรือนและขายข้าวโพดแก่ผู้มารับซื้อในหมู่บ้าน ส่วนค่าแรงที่เราได้รับได้วันละหนึ่งร้อยยี่สิบบาท แต่ต้องทำงานหนักมาก ตั้งแต่เช้ามืดจนค่ำจึงกลับบ้านหรือแล้วแต่จะตกลงกันทั้งสองฝ่าย อาจเป็นการแลกเปลี่ยนของใช้ก็ได้”

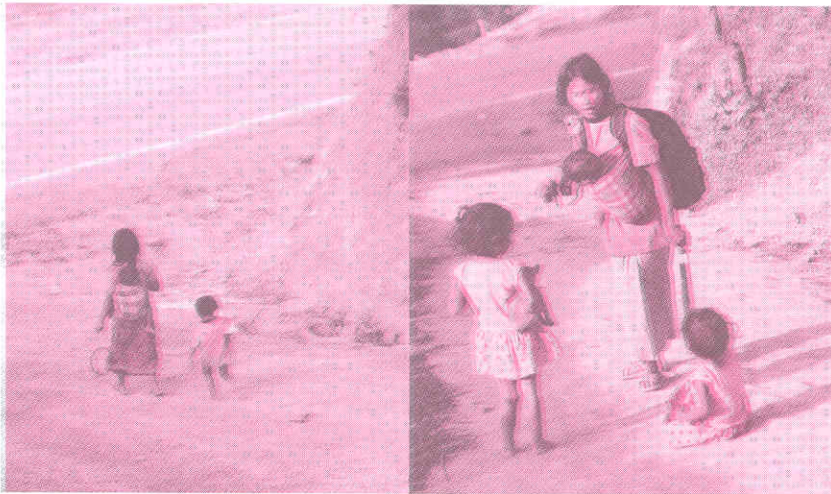

ในขณะที่ชาวมลาบรีบ้านห้วยหอม จังหวัดแพร่ ต่างประกอบอาชีพรับจ้างลักเปิดถั่ววน หลากสีสันให้กับผู้นำชาวมลาบรี ซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่มาตั้งรกรากอยู่ในกลุ่มชนเหล่านี้ คนที่จะประกอบอาชีพนี้ได้ต้องมีความอดทน และต้องเรียนรู้ทักษะการทำเปิดก่อน ค่าแรงที่ได้ขึ้นกับเปิดแต่ละฝืนที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำที่บ้าน หรือศูนย์ในหมู่บ้าน คนที่เชี่ยวชาญแล้วจะใช้เวลาประมาณ 2 วัน ถึง 2 วันครึ่ง แล้วนำมาส่งที่ศูนย์ตอนเช้า แล้วรับอุปกรณ์ต่างๆ ไปทำอีก ค่าแรงที่ได้รับ สองร้อยห้าสิบบาทต่อเปิด 1 ฝืน และอาชีพลักเปิดนี้ได้ไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่แวดล้อมด้วยเช่นกัน ในกรณีที่แรงงานมลาบรีขาดแคลน หรือมีรายการสั่งของเข้ามาเป็นจำนวนมากจากทางปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือทางเวบไซต์

* นักวิจัยประจำสถานวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

ส่วนชาวมลาบรีที่บ้านทะวะ จังหวัดแพร่ ต่างรับจ้างคนไทยในอำเภอสอง ทำไร่ข้าว และไร่ข้าวโพด โดยทั่วไปชาวมลาบรีต่างพึงพอใจกับคนไทยอย่างมาก ค่าแรงที่ได้รับมักจะฝากไว้กับคนไทย จะใช้เงินเมื่อต้องไปซื้อข้าวของที่จำเป็นต้องใช้เท่านั้น ค่าแรงที่ได้รับขึ้นกับเพศ กล่าวคือ ผู้ชายได้หนึ่งร้อยหกสิบบาท ส่วนผู้หญิงได้หนึ่งร้อยยี่สิบบาท เพราะผู้ชายทำงานหนักกว่าผู้หญิง แต่เมื่อชาวมลาบรีมาที่นี่มักจะพาแม่บ้านมลาบรีและลูกน้อยมาด้วย ดังนั้นจะพบว่าชาวมลาบรีที่มานั้นจะมาจากสองหมู่บ้านแรกที่กล่าวมา ปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 46 คน แม่บ้านมลาบรีให้เหตุผลที่ย้ายถิ่นฐานจากบ้านห้วยหอม เพราะถักเปลไม้เป็นและชอบอยู่กับคนไทยที่มีความเอื้อเฟื้อให้กับมลาบรี ไม่เอาเปรียบ และชาวมลาบรีเองก็ต้องการอยู่อย่างสงบ โดยตั้งที่พักอาศัยอยู่ห่างจากกลุ่มบ้านคนไทยไม่มากนัก พอที่จะเดินทางไปมาและพึ่งพากันได้ ที่นาที่ชาวมลาบรีทำไร่ข้าวและปลูกผักเป็นของชาวไทยที่แบ่งปันให้ทำกิน

ชาวมลาบรีจากทั้งสามหมู่บ้านที่กล่าวมานั้นต่างเลือกที่จะอยู่กับนายจ้างเผ่าพันธุ์ใดนั้นขึ้นกับปัจจัยหลายอย่างที่เขาสามารถจะเลือกได้ แต่คงยากที่จะมาทำงานในอำเภอเมือง ทั้งจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน เพราะพวกเขาชอบอยู่กับป่าเขามากกว่า เมื่อไม่ได้รับจ้างทำไร่ก็สามารถเข้าไปล่าสัตว์เล็กๆ เก็บของป่า เผือก มัน มาดำรงชีพอยู่ได้

ครอบครัวมลาบรีที่บ้านซัดราวเพื่อไปทำไร่ของชาวม้ง ประมาณ 2-3 ไร่ต่อวันในแต่ละครั้งต้องหนีไปทั้งครอบครัว และสัตว์เลี้ยงของภูเขา

ในฐานะที่เข้าไปศึกษาสังคมชาวมลาบรี พบว่าชาวมลาบรีนั้นเป็นสังคมพอเพียง ไม่มีการสะสมใดๆ ทั้งสิ้น ไม่พบกองฟืนที่มากมายเหมือนบ้านคนไทยทั่วไป พวกเขาเข้าป่าไปเก็บฟืน หาเผือก หามัน จับปลา จับนก ล่าสัตว์มาเป็นอาหารมือเช้าและเย็น ยกเว้นข้าวเท่านั้นที่พวกเขาต้องเก็บเพื่อไว้กินทั้งปี ทั้งที่อาจจะหมดก่อนปีก็ได้ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เขาได้รับจากคนม้งที่สอนให้เขาปลูกข้าวและกินข้าว นอกจากนี้ยังนับถือน้ำใจไมตรีที่พวกเขาเอื้อต่อกลุ่มพวกเขาตนเอง มีอะไรได้มาก็ต้องแบ่งปันคนในหมู่บ้านเท่าๆ กัน ซึ่งหายากนักในสังคมไทย และเหตุนี้เองที่พวกเขาถือว่า “การค้าขายเป็นนิสัยของคนม้ง มิใช่ของมลาบรี”

บนยอดดอยต่างๆ ในแถบจังหวัดแพร่ และน่าน เป็นดินแดนที่ชาวมลาบรีท่องเที่ยวได้โดยไร้พรมแดนที่แบ่งแยกผู้คนออกจากกัน แต่การสร้างถนนหนทาง การขยายตัวของคนเมือง การจับจองที่ดินของชาวม้ง กลับทำให้พวกเขาต้องปรับตัวออกมาสู่โลกภายนอกมากขึ้น แต่เดิมพวกเขาดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ หาของป่า หาเผือก หามันมาประทังชีวิต ปัจจุบันพวกเขาดำรงชีพด้วยการรับจ้างเท่านั้น เพื่อทั้งความอยู่รอดและดำรงความเป็นเผ่าพันธุ์ของตนต่อไป ทั้งที่ชนเผ่านี้นับวันจำนวนน้อยลงทุกทีและเป็นที่รักและหวงแหนยิ่งของนายจ้างเผ่าพันธุ์ต่างๆ ที่ไม่ยอมให้ชาวมลาบรีไปทำงานที่อื่นฯ

ชาวมลาบรีพึ่งขอใจคำว่า มลาบรี หรือ ดองเหลียงมากกว่า ผิดดองเหลียง

รองคุณ

ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 25 จังหวัดน่าน กระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนเผ่าดองเหลียง บ้านห้วยหยวก อำเภอสา จังหวัดน่าน ชาวมลาบรี บ้านห้วยหยวก อำเภอสา จังหวัดน่าน, บ้านห้วยหอม อำเภอร้องกวาง และบ้านทะวะ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

แนะนำผลงานวิชาการ

วารสาร “ภาษาและวัฒนธรรม”

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University

50 บาท
Baht

วารสาร “ภาษาและวัฒนธรรม” ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549) อัดแน่นไปด้วยเนื้อหาสาระจากบทความวิชาการและคอลัมน์ประจำ

เริ่มจากคอลัมน์ตลกผลึกความคิด ที่ได้รับความกรุณาจากศาสตราจารย์ระพี สาคริก นำเสนอบทความเรื่อง “หันมาสนใจค้นหาความจริงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกันดีกว่า” อันสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องความพอเพียง สำหรับคอลัมน์แวดวงวิชาการ รองศาสตราจารย์สุจริตลักษณ์ ตีเมตุง ได้ให้ความรู้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามในเรื่อง “ภาษาศาสตร์ภาคสนาม”

ตามติดด้วยคอลัมน์ประจำอย่างคอลัมน์แนะนำหนังสือ ที่ศาสตราจารย์สมทรง บุรุษพัฒน์ ได้แนะนำ

หนังสือดีๆ อย่าง “A Reference Grammar of Thai” ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลของนักภาษาศาสตร์และผู้เรียนภาษาไทยในการศึกษาไวยากรณ์ไทย อีกทั้งคุณวีระพงศ์ มีสถาน ได้แนะนำหนังสือ “โซคัลลิ่ง สัญญาณ สังสรรค์” ที่ช่วยเปิดมุมมองในเรื่องความเชื่อ พิธีกรรม และศาสตร์เร้นลับบางประการของคนในสมัยโบราณ อันยึดถือและปฏิบัติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เรียนสระเขมร

ความยากลำบากสำหรับผู้สนใจศึกษาภาษาก็คือ
สระเขมรมีความยุ่งยาก ซับซ้อนในการอ่าน

หนังสือสระเขมรเล่มนี้ช่วยให้ผู้สนใจศึกษาภาษาเขมร
สามารถอ่านสระเขมรได้โดยง่าย ช่วยให้อ่านภาษาเขมรได้คล่อง

สนใจสั่งซื้อได้ที่ คุณอำไพ หนูเล็ก

งานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

หรือ โทรศัพท์ 0-2800-2304

เปิดช่องทางกาย

“จดหมายข่าว” ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทฉบับนี้อาจดูแปลกตาสำหรับผู้อ่านไปบ้าง เป็นการกล่าวถึงกลุ่มชนที่อิงใหญ่ คือ อินเดีย และกลุ่มชนที่เล็กที่สุดคือ ชาวมลายู ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับงานวิจัยและการเปิดตัวสาขาใหม่ของ สถาบันฯ คือ สาขาวิชาสังคมวัฒนธรรมศึกษา และสาขาวิชาอินเดียศึกษา เพื่อตอบสนองกับโจทย์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างทันก่วงที่ ทั้งนี้ รองศาสตราจารย์เสาวภา ครีร์จำปา ได้เขียนบทความเกี่ยวกับประเทศอินเดียเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบไว้ อย่างน่าคิดและน่าติดตาม

เรื่องของความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยที่นับวันจะหมดไป ไม่ว่าจะเป็นไปด้วยการถูกกลืนทางวัฒนธรรม หรือทางด้านเศรษฐกิจจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น หรือจากส่วนกลางของรัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้มานานพอสมควร แต่กระแสความตื่นตัวในเรื่อง อัตลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ ในระยะหลังเริ่มที่จะจิตจางลงตั้งแต่ชั้นการศึกษา การกำหนดความเข้าใจ ตลอดจนการให้เกียรติในความแตกต่างกลุ่มภาษาและชาติพันธุ์ต่างๆ จึงไม่อาจเป็นเพียงแค่กระแส แต่เป็นสิ่งที่ทุกชนควรทำไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งเสน่ห์ และสีสันของภาษา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่ ซึ่งมีส่วนช่วยคงความขัดแย้งทางทัศนคติเกี่ยวกับเชื้อชาติที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

นอกจากปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นปีนามมงคลสำหรับชาวไทยทั่วประเทศ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมายุ ๘๐ พรรษา แล้ว ยังเป็นปีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยได้คณะรัฐบาลจากการเลือกตั้งครั้งแรกหนึ่ง ชันเป็นรากฐานในการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

บรรณาธิการ

เจ้าของ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา
ชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
จังหวัดนครปฐม 73170
โทรศัพท์ 0-2800-2308-14
โทรสาร 0-2800-2332
E-mail: tencic@mahidol.ac.th
Web page: http://www.lc.mahidol.ac.th

ที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการสถาบันฯ
รองผู้อำนวยการสถาบันฯ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิจัย และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการวิชาการและกิจการพิเศษ

บรรณาธิการ

นางสาวอำไพ หนูเล็ก

กองบรรณาธิการ

งานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

ศิลปกรรม

นางสาวกานดา ยาก็

ภาพ

งานโสตทัศนูปกรณ์

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์สามลดา
9/1205 หมู่ 1 ถนนสะแกงาม แสมดำ
บางขุนเทียน กทม. 10150
โทรศัพท์ 0-2462-0303

ถ้าไม่ถึงผู้รับโปรดส่งคืน

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาต 11/2543
ปทจ.ศาลายา

ผู้สนใจต้องการทราบข่าวสารของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท จาก “จดหมายข่าว”
ติดต่อ คุณอำไพ หนูเล็ก งานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่